

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ

***ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
ОЧИМА МОЛОДІ***

**МАТЕРІАЛИ
V Міжвузівської студентської
наукової конференції**

20 травня 2021 року

Харків 2021

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

- Прокопенко І. Ф.** – радник ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Члени оргкомітету:

- Радченко Л. П.** – професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент
- Сідельнікова І. В.** – професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент
- Соляр В. В.** – завідувач кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент
- Мельникова О. В.** – доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат педагогічних наук, доцент
- Зайцева П. О.** – член Ради молодих учених ХНПУ імені Г.С.Сковороди, здобувач вищої освіти бакалаврського рівня 4 року навчання

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
(протокол №5 від 11 травня 2021 р.)*

Тенденції та перспективи розвитку економіки ХХІ століття очима молоді: матеріали V Міжвузівської студентської наукової конференції (20 травня 2021 р., м. Харків). – Харків: ХНПУ, 2021. – 173 с.

У збірці представлено матеріали V Міжвузівської студентської наукової конференції, присвяченої Дню науки. Дослідження учасників конференції розкривають актуальні проблеми економічної теорії та практики. Розглядаються питання формування сучасної національної економіки в умовах глобалізації, процеси інноваційного розвитку на мікро- та макрорівнях, аспекти оптимізації фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, проблеми інституційно-правового забезпечення й управління розвитком підприємств, економічної освіти.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст публікацій несуть автори та їх наукові керівники.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 «ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ».....	6
Бондаренко Я. О. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	6
Строгов С. А., Сухов В. М. АНТИКРИЗОВІ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗГОРТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	10
Міжерицький В. А. ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	16
Коновалова А. С. ДИНАМІКА ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	20
Мажнікова В. Г. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ.....	24
Золотухіна Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ.....	29
Алексєєва Н. Р. ПРИЧИНИ ЦИКЛІЧНИХ КОЛИВАНЬ В ЕКОНОМІЦІ	33
Нос Д. Ю. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА СУЧАСНОЇ КРИЗИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	38
Гавриленко А. І. БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ - ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	41
Костюк В. О. ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД МОЛОДІ.....	45
Винник Б. Р. ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ.....	48
Савельєв В. О. ВВП УКРАЇНИ, ЙОГО ДИНАМІКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ	52
Удовиченко Д. О. БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	54
Приваліхіна І. К. ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	58

Приваліхіна Ірина Костянтинівна
ХНПУ імені Г.С. Сковороди
юридичний факультет, спеціальність «Економіка»
4 курс, група 44-е
Науковий керівник - к. п. н., доцент кафедри
економічної теорії, фінансів і обліку Мельникова О.В.

ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших проблем сучасного розвитку світової та вітчизняної економіки, є проблема розширення тіньових операцій. З самого початку переходу до ринкової економіки, Україна поруч із іншими країнами світу зіткнулася з проблемою зростання сектору тіньової економіки. На сьогодні тіньова економіка складає майже половину ВВП України, її обсяги у 2020 р. становили біля 4,5 трлн. грн. [4] Тому природно, що наразі пильна увага економістів прикута до тінізації економіки, оскільки вона зачіпає життєво важливі інтереси людей. Тіньовий сектор економіки зі своїми специфічними, властивими тільки йому соціально-економічними рисами та всепроникним характером дій сьогодні, на жаль, є невід'ємним елементом національної економіки нашої країни.

Тіньова економіка являє собою господарську діяльність, котра функціонує поза державним контролем та обліком, а тому не відображена у даних державної статистики, іноді, вона пов'язана, навіть, із кримінальною діяльністю. Суб'єкти господарювання, які працюють в «тіні» не сплачують податків, частина їхніх доходів не потрапляє до бюджетів та інших державних цільових фондів. Це наносить надзвичайно велику шкоду соціальному та економічному становищу країни. Так, держава недоотримує надходження до державного бюджету, тому багато програм соціально-економічного розвитку та розвитку інфраструктури не можуть фінансуватися на належному рівні [3, с. 62].

Наявність тіньової економіки притаманна абсолютно усім країнам. Однак,

у економічно розвинених країнах рівень тіньової економіки доволі невеликий і становить від 5% до 15% ВВП. У країнах, які розвивають, тіньова економіка відіграє набагато помітнішу роль. За підрахунками економістів, до державної скарбниці України через несплату податків не надходить майже 60% від обсягу прибутків, що одержують суб'єкти економіки [1, с.7]. Так, за даними Мінекономіки рівень тінізації економіки України за 9 місяців 2020 р. склав 31% від офіційного ВВП. Тобто більше третини вітчизняної економіки перебуває в тіні [2].

В цілому, розповсюдження тіньової економіки в Україні є результатом загальної системної кризи, яка виникла в результаті невідповідності методів реалізації ринкової перебудови. Розповсюдження тіньової економіки відбувалося в Україні на основі руйнування наявних перерозподільних відносин та вибудовування нових, які сильно порушили встановлене співвідношення інтересів економічних суб'єктів, паритетність розвитку певних її галузей, стимулювання ефективного ринкового господарювання [1, с. 8]. Окрім цього поширенню тіньової економіки сприяють: економічні чинники (високі податки, недосконалість економічних процесів, зокрема приватизації, безкарна діяльність незареєстрованих структур), соціальні (низький рівень життя населення, зростання обсягів безробіття, нерівномірний розподіл ВВП й ін.), та правові (недосконалість законодавства та механізму координації боротьби з економічною злочинністю, незадовільна діяльність правоохоронних структур щодо припинення незаконної діяльності економічних суб'єктів).

Суб'єкти тіньової економіки, діяльність яких підлягає оподатковуванню, збільшують свої доходи шляхом свідомого «перекручування» формальних даних про реальні розміри витрат і прибутків в офіційній економіці та приховування даних про витрати і прибутки в незаконній діяльності. Це характерно для усіх структур тіньової економіки. При цьому обсяги тінізації окремих сфер економіки можуть різнитися один від одного. Так, наприклад, найбільш тінізованими видами економічної діяльності є «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» (54%), «Добувна

промисловість» (48%) та «Операції з нерухомістю» (48%). На жаль, останнім часом спостерігається негативна динаміка щодо збільшення обсягів тіньової економіки за більшістю галузей [2].

Розвиток тіньової економіки в Україні (за відсутності конкурентоспроможного державного сектору і ринку приватних товаровиробників) може спричинити:

- локалізацію окремих ринків унаслідок поділу сфер економічного впливу між декількома суб'єктами господарювання;
- проникнення кримінальних елементів навіть у ті частини суспільства, які поки що не причетні до нелегального бізнесу;
- ігнорування громадянами чинного законодавства;
- відсутність накопичень капіталу, які б можна було використовувати для інвестування в економіку України.

Зниження рівня тінізації економіки, залучення в економіку України коштів, котрі можуть бути одержані в результаті детінізації й легалізації доходів, що приховані від високого оподаткування (у тому числі, тих, які вивезені за кордон) є можливим лише за умов послідовної реалізації з боку держави переліку заходів, серед яких можна виділити наступні:

- 1) створення необхідних сприятливих умов для легалізації праці;
- 2) запровадження податкових стимулів до нагромадження та інвестування коштів в інноваційний сектор юридичними особами, які пропонується надавати за фактичними результатами діяльності;
- 3) звуження фінансової бази тіньового господарювання шляхом зниження рівня оподаткування фізичних осіб на величину документально підтверджених коштів, витрачених на розвиток людського капіталу (освіта, підвищення кваліфікації тощо);
- 4) сприяння ефективної роботи фінансових ринків та забезпечення умов розвитку банківської системи;
- 5) зниження рівня монополії виробництва та сприяння розвитку конкурентного ринкового середовища;

- 6) забезпечення високого рівня прозорості у галузі виконавчої влади;
- 7) прийняття відповідного юридичного забезпечення процесу амністії доходів
- 8) обов'язкове обґрунтування джерел походження грошових коштів при купівлі товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму (житла, земельних ділянок, транспортних засобів та предметів розкоші);
- 9) залучення до реалізації стратегії легалізації представників міжнародних організацій, що спеціалізуються на протидії нелегальному господарюванню, та громадянського суспільства.

Поширення і масштабність тіньової економіки в Україні зумовлюється відсутністю усталених норм і правил економічної діяльності, їх постійними змінами та невідповідністю вимогам часу. Отже, вигідніше працювати в «тіні». Така ситуація призвела до інституціоналізації тіньової економіки в Україні, яка представлена закріпленням поведінки суб'єктів тіньового сектору в певні організаційно стійкі форми, що визнаються всіма учасниками такої діяльності.

Отже, подолання тіньової економіки є однією з найбільш важливих проблем сучасної економіки. Рішення цієї проблеми потребує багато зусиль зі сторони країни. У кожній сфері прояву тіньової економіки потрібно шукати різні шляхи детінізації, адже специфічність кожної галузі не дає все звести під стандартне трактування.

Список використаних джерел:

1. Артус М. Тіньова економіка та напрями її подолання за умов ринкових відносин. *Галицький економічний вісник.*, 2020., № 2 (35)., С. 5 – 9.
2. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у січні-вересні 2020 року. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення 20.04.2021)
3. Кирпа С. В. Тіньова економіка: її суть та генезис. *Сталий розвиток економіки: зб. наук. праць ПВНЗ "Університет економіки і підприємництва"*, 2019., № 4., С. 60 – 64.
4. Софиенко Н. Теневая экономика составляет половину ВВП Украины – Гетманцев. URL: <https://finance.liga.net/all/novosti/tenevaya-ekonomika-sostavlyayet-pолоvinu-vvp-ukrainy-getmantsev> (дата звернення 21.04.2021)